

H. Reeser, *Repertorium op de briefwisseling van A.L.G. Bosboom-Toussaint*, Stichting Neerlandistiek V.U., Amsterdam 1990, 219 blz., 1 Ill., paperback, f 42,50.

Met zeer veel genoegen kondig ik deze publicatie van de hand van de grootste hedendaagse kenner van het werk van Truitje Bosboom-Toussaint aan. Het is bewonderenswaardig dat hij, om de studie van zijn heldin voor anderen te vereenvoudigen, dit langdurig monnikenwerk heeft willen verrichten. De gehele thans bekende correspondentie van de schrijfster is nu toegankelijk gemaakt en de kans op ontdekking van verscholen materiaal vergroot. Met de van hem bekende nauwkeurigheid (al vermoed ik op blz. 14 de schrijffout '25' i.p.v. 'mei') heeft hij vanaf blz. 17 de brieven van 'B.T.', voorzien van een helder toegelichte code, chronologisch gerangschikt onder elkaar gezet met daarachter de geadresseerde, plaats van ontstaan, eventuele publicatie, huidige vindplaats en nadere opmerkingen. Vervolgens heeft hij vanaf blz. 79 haar correspondenten in alfabetische volgorde geplaatst, voorzien van hun jaartallen, een kortere of langere notitie betreffende hun relatie tot de schrijfster, de brieven van haar aan hen (met verwijzing naar het chronologisch deel) en die van hen aan haar met datum en vindplaats. Dit deel, dat behoudens de lijst van afkortingen het gehele verdere boek beslaat, is van het hoogste belang door de reeds vermelde toegevoegde notities. Deze geven allerlei bijzonderheden die elders niet, en zeker niet bij elkaar, te vinden zijn. Bovendien bieden zij zicht op het merkwaardige netwerk van allerhande relaties waarin de grote schrijfster zich bevonden heeft, waardoor men een scherp beeld krijgt van haar en haar tijd. Juist door de zakelijkheid, het zonder omslag meedelen van de hoofdzaak, nodigen zij uit tot kennisnemen. Men begint in een boek als dit te bladeren, om voor men het weet al die miniaturen, als in een klein lexicon, geboeid uit te lezen. Ik aarzel dan ook niet te spreken van een grote aanwinst die thuishoort in de boekerij van ieder die belang stelt in de negentiende eeuw, en dat niet om daar te pronk te staan maar telkens weer benut te worden.

F.R.J. Knetsch

B. van der Ros (red.), *Het christelijk dagblad in de samenleving. Roeping en opdracht*, Leiden 1991, 191 blz.

Ter gelegenheid van het afscheid van K. Bokma, van 1 april 1971 tot 1 april 1991 directeur van het *Reformatorisch Dagblad*, verscheen deze bundel, met de volgende inhoud: 'Ter inleiding' door B. van der Ros, 'Krant en 'eigen'